

יותר [ששה טפחים במקום חמשה], קאי הוא יכל לעמוד. כי משום הטפח הנוסף לרוחב הכותל, יכול להגביה הרבה. ואין צריך לנהוג על פי היחס של רוחב חמישה טפחים לכל ארבע אמות גובה.

וכיון שהזכירה הגמרא את הכותל הזה, היא דנה בענינו:

ובמקדש שני, מאי טעמא לא עביר אמה טרקסין? מהו הטעם שלא עשו כותל שיבדיל בין ההיכל לקדש הקדשים, כי אם פרוכת. וכמו ששנינו ביומא [נא ב]: "שתי פרוכות היו שם, וביניהם אמה"⁽³²⁾.

ומתרצת הגמרא: **כי קאי**, כשעומד הכותל הגבוה הזה ביחס של הגובה לעובי, **בתלתין קאי**, רק בגובה שלוש אמה הוא עומד. אבל **טפי, לא קאי**. יותר מגובה זה הוא אינו עומד ברוחב של ששה טפחים. ובבית שני היה גובה ההיכל יותר משלוש אמה.

ומנלן, מניין לנו שהיה גובהו יותר משלושים?

דכתיב בספר חגי [ב ט]: "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון".

ובמה יהיה גדול?

נחלקו **רב ושמואל**. **ואמרי לה**, ויש אומרים: **רבי יוחנן ורבי אלעזר**.

חד אמר: בבנין. שהיה גובהו של הבית השני ארבעים אמה⁽³³⁾. **וחד אמר: בשנים**.^{ג-ב} שהבית הראשון היה קיים ארבע מאות ועשר

בריכסא, אם ממלא בריכסא צריך טפח. **אבל בטינא**, בטיט לבר, **לא בעי כולי האי**, אין צריך כל כך, ודי בפחות מטפח.

ועתה דנה הגמרא ביחס שבין עובי הכותל לבין גובהו:

למימרא, מהנאמר במשנתנו לעניין גזית: זה נתן טפחיים ומחצה וזה נתן טפחיים ומחצה. ובסופה שנינו: מחייבין אותו לבנות ד' אמות, משמע דכותל הבנוי מאבני גזית היחס הוא: כל ד' אמות גובה של הכותל, **אי הוי פותיא חמשא, קאי**. אם רוחבו של הכותל הוא חמישה טפחים, יכול הוא לעמוד. **אי לא, לא קאי**. אך אם אין את היחס הזה בין הגובה לרוחב, הוא אינו יכול לעמוד.

ושואלת הגמרא: **והא אמה טרקסין**, הרי הכותל שהיה מבדיל בין ההיכל לקדש הקדשים בבית המקדש שבנה שלמה, **דהוי, שהיה גבוה תלתין אמהתא**, שלושים אמה, והיה עשוי מאבני גזית כמו שכתוב [במלכים א, ה לא]: "אבני גזית", **ולא הוה פותיא**, ולא היה רוחבו **אלא שית פושכי**, ששה טפחים, **וקם**, ובכל זאת עמד!

והרי כותל זה אין בו את היחס של חמשה טפחים רוחב לארבע אמות גובה!

ומתרצת הגמרא: אין היחס הזה יחס קבוע בין כל גובה לכל רוחב, אלא הוא נאמר רק לגבי כותל גבוה ארבע אמות, שכדי להעמידו צריך רוחב של חמשה טפחים. אבל "אמה טרקסין", **כיון דאיכא טפח יתירא**, מאחר ויש ברוחבו של הכותל טפח

33. ראה בהגהות הב"ח ובמסורת הש"ס.

32. רבינו גרשום.